СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 206. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 4. вересня 1931. VOL. XXXIX. No. 206. Jersey City, N. J., Friday, September 4, 1931. THREE CENTS.

ДОМАГАЮТЬСЯ ОБМЕЖЕННЯ ВИДАТКІВ НА АРМІЮ Й ФЛЬОТУ

КАЖУТЬ, ЩО НЕМА ПОТРЕБИ ЗБРОЇТИСЯ, БО ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ НЕ МАЮТЬ ВОРОГІВ. ЗАОЩАДЖЕНІ ГРОШІ РАДЯТЬ УЖИТИ НА ПОКРИТТЯ МІЛІЯРДОВОГО БУДЖЕТОВОГО НЕДОБОРУ.

ВАШИНГТОН. — Почавши від липня, себто від початку нового фіскального року, державна каса видала $396,365,000 більше ніж мала приходів.

Вил Р. Вуд, голова „Гавз Апропріейшен Комітi”, обчислює, що коли так далі піде, то біжучий фіскальний рік скінчиться величезним дефіцитом, котрий виноситиме яких два біліони долярів.

Щоби того не було, радить Вуд обмежити ріжні непотрібні видатки, до яких зачисляє в першу чергу видатки на армію і фльоту. Вуд каже, що Злучені Держави не є з ніякою державою на военній стопі й нема обави, щоби треба було боронитися перед нападом якихсь ворогів. Тому, каже Вуд, не треба змагати до великої армії й фльоти.

Вуд заявився теж за те, щоби зредукувати видатки Фармерської Ради і в той спосіб допомогти балянсованню буджету.

ВИПЛАТЯТЬ ДЕПОЗИТОРАМ БЕНК ОФ ЮНАЙТЕД СТЕЙТС ПО 30%.

НЮ ЙОРК. — Суд згодився на виплату депозиторам збанкротованого Бенк оф Юнайтед Стейтс по 30% їх депозитів. На ту ціль призначено $41,139,608. Банк мав 408,498 депозиторів. Ліквідація банку переводиться далі і є вигляди, що депозитори одержать ще якусь частину зі своїх ощадностей.

ЗНАЙШЛИ АЛЬКОГОЛЬ В МОЗКУ, ПЕЧІНЦІ Й КРОВИ ЧОЛОВІКА.

БОФАЛО. — На нарадах Американського Хемічного Товариства представили три лікарі свої досліди над мозком людини, з яких виходить, що в мозку чоловіка знаходиться певна скількість чистого алькоголю. Такий самий алькоголь знайдено в людській печінці й крови. Лікарі кажуть, що це не є в ніякім звязку з тим, чи людина уживає алькоголю, бо алькоголь знайдено навіть в організмах таких людей, котрі ніколи не заживали алькоголю.

Подібні досліди зроблено на звірятах і там теж знайдено сліди алькоголю.

ЦУКОР ПЕРЕШКОДОЮ У ЛІЧЕННЮ РАКА.

БОФАЛО. — Дві жінки — учені, д-р Ґледис Вудворд і д-р Едит Фрай, доказали, що клітини рака зуживають цукор, який є для них паливом. З того заключають, що хорі на рака повинні вистерігатися від такої їжі, яка достарчає організмови цукор.

РЕПУБЛИКАНЦІ ПІДКЛАДАЮТЬ СТІЛЬЦЯ РУЗВЕЛТОВИ.

ОЛБАНІ. — Ґовернор Рузвелт предложив леґіслятурі проєкт допомоги безробітним, домагаючися призначення на ту ціль $20,000,000, якою то сумою мав би заряджувати комітет з трох осіб, назначених говернором.

Републиканці добачують у тім проєкті Рузвелта зріст його престижу і тому стараються ставити йому перешкоди. Домагаються, щоби грішми управляв „Стейт Департмент оф Сошел Велфейр”.

БІДА З ДІТОЧИМ ПАРАЛІЖОМ.

НЮ ЙОРК. — В середу занотовано 53 нових випадків занедужання на діточий параліж. Того дня померло на ту хоробу пятеро дітей.

В НЮ ЙОРКУ ЗГИНУЛО НА ВУЛИЦЯХ ЗА РІК 321 ДІТЕЙ.

НЮ ЙОРК. — За останній рік згинуло на вулицях міста Ню Йорку від нещасливих випадків 321 дітей. В порівнанню з попереднім роком зменшились ті випадки на 30%.

ДОМАГАЮТЬСЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ КОНВЕНЦІЇ В ФИЛАДЕЛФІЇ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Місто Филаделфія, твердиня републиканців, готова бути місцем для найближчої конвенції демократів. Джует Шавз, голова екзекутивного комітету демократичної партії, й Джан Ресков, є за те, щоби така конвенція відбулася в Филаделфії.

БУНТ МОРЯКІВ У ЧІЛЕ.

САНТІЯҐО (Чіле). — Мужва трох военних кораблів републики Чіле збунтувалася зприводу зменшення платні. Порядок привернено тоді, коли офіцири погодилися підписати домагання мужви. У своїх домаганнях поставили вони такі точки, які мають політичний і соціяльний характер. Моряки домагаються повороту попереднього президента Іванеза, наложення спеціяльного податку на богачів, публичної розбудови і розділу землі великих земельних власників між бідних фармерів.

АРЕШТОВАНО 335 ОСІБ, ПІДОЗРІЛИХ У БАНДИТИЗМІ.

НЮ ЙОРК. — В першім тижні боротьби поліції з ґенґстерами арештовано 335 осіб, підозрілих у попиранню бандитизму.

ДЕПОРТУЮТЬ КОМУНІСТИЧНИХ АҐІТАТОРІВ З ВЕНКУВЕРА.

Мабуть заохочені приміром з Вінніпеґу, комуністи в Венкувері влаштували також бійку з поліцією в суботу, 1 серпня. Комуністи уладили собі параду без згоди поліції і поліція розігнала парадієрів, та це дало їм нагоду показати свою войовничість. Комуністи ужили цегли, каміння та фляшок проти поліційних палок. Наслідок такий, що кілька полісменів і шість звичайних громадян мусіли дістати шпиталеву допомогу, а поліція арештувала сімох чоловіків. Одну 14-літню дівчину відіслано до діточого дому.

Телеграма з Вікторії, Б. К., з 4 серпня говорить, що тамошній уряд сподівається, що аґітатори, замішані в заворушення у Венкувері, будуть депортовані. Ален Кембел, або Мек Юен, який відсиджує кару в Окала за бунтарство, має бути депортований і федеральний уряд мабуть зробить те саме з іншими арештованими, що не вродилися в Канаді. На всякий випадок уряд провінції є за те. Федеральний уряд може депортувати когось, хоч би він і не був засуджений у суді.

ЯК ЖИДИ БОРОНЯТЬСЯ ПЕРЕД ПОДАТКОМ.

Податковий екзекутор Михайло Криницький у Судовій Вишні дістав приказ стягнути залеглий податок від різника Йосля Дайтшера. Стрінувши його на вулиці, велів йому при допомозі поліцая йти з собою до маґістрату, щоби перевести кишеневу екзекуцію. Дайтшер мав при собі більшу готівку і щоби не дати її екзекуторови, почав розкидати гроші на вулиці. Інші різники кинулися ті гроші збирати, причому прийшло до великого збіговища. Поліція арештувала кількох Жидів і завела разом з Дайтшером до маґістрату. За ними вдерлася товпа, але поліції вдалося з тяжким трудом її розігнати. Арештовані будуть тепер відповідати за публичне насильство і збіговище.

СВІТ БУДЕ „НАШ”.

В робітничих дільницях Москви відбуваються демонстраційні віча, влаштовані районовими ячейками комуністичної партії в справі фінансового краху в Німеччині. Большевицькі аґітатори виголошують тріюмфальні промови, що західно-европейський капіталізм знаходиться на березі цілковитої руїни. На прапорах і таблицях видно написи: „Ще хвилина, а цілий світ буде наш!” „Революцією в Німеччині збудуємо радянську владу на цілому світі”.

ЧИ В ЧИТАЛЬНІ МОЖНА ЧИТАТИ ЧАСОПИС НА ГОЛОС?

Після розвязання Свята „Рідної Школи” в Жукотині біля Коломиї нарід вийшов зі салі і порозходився по домах, а деякі господарі вернулися до читальні, щоб прочитати часописи. Тоді увійшов до салі постерунковий Нінашек і став виганяти людей, кажучи, що не можна читати часописів голосно, тільки кожний повинен читати для себе. На запит господарів, чи не можуть слухати, як хтось читає, ті, що не вміють самі читати, постерунковий Нінашек відповів: „Хто не вміє читати, хай не йде до читальні”.

І СВЯЩЕНИКА ПІДІЙШЛИ.

До одного священика у Вінніпеґу задзвонив хтось у фронтові двері. Він поспішив до дверей і побачив двох незнакомих: один добре убраний і позірно заможний, другий убого убраний, з якоюсь вязочкою під пахою. Добре убраний представився і сказав, що хоче помогти чоловікови, який стрітив його на улиці і шукає свого брата. Чи не знає священик адреси того брата? Священик впустив обох незнакомих до хати, щоби їх ліпше розпитати. Убогий чоловік з вязкою під пахою зачав оповідати ломаною англійщиною про свій клопіт. „Що ти там несеш?” — перебив йому мову другий незнакомий. „Маю футра на продаж”. Лице богатого незнакомого прояснилося: „От, як гарно зложилося. Я скуповую футра. Ану, покажи, що там маєш”. Чоловік розвинув свою вязку і богатий оглянув футра. „Дам тобі за них 80 долярів”, сказав. Згодилися. Скуповувач футер виняв з кишені 80 долярів, убогий чоловік сховав їх у кишеню. Але відтак ніби застановився, приступив до священика і шептом спитав його, якої народности може бути скуповувач футер. Відповідь священика, видно, скріпила його підозріння. „Віддай мені футра, я з такими людьми не хочу мати ніякого діла. Забери собі назад 80 долярів, я їх не хочу”, заговорив чужинець. Купець був ображений, але згодився віддати футра і приняв назад гроші. Тоді чужинець звернувся до священика з просьбою, щоби він купив футра за безцін. Священик вже не вимагав більше доказів; він бачив, що скуповувач футер давав за них 80 долярів. Футра другий раз були продані і чужинець з великими подяками вийшов з хати.

На другий день священик удався до поважної фірми торговців футрами, щоби куплені футра перепродати, може й з порядним зарібком. „Скільки вони вартують?” спитав клерка. Той уважно оглянув футра і відповів: „Два доляри і пів”. За годину міські детективи вганяли вже за бідним чужинцем, що шукає за своїм братом, і за богато убраним чоловіком, що помагає йому того брата знайти.

ХТО ОКРАДАВ ЦЕРКВИ?

В Золочеві окрадено парохіяльний костел і церкву оо. Василіян. В обох випадках злочинець дав себе замкнути у святині, опісля порозбирав колодки і вкрав багато цінних річей. Поліція викрила винуватця, яким є Богдан Товарницький, бувший телеґрафіст зі Стрия, що замешкав у Золочеві. Є познаки, що Товарницький вломився свого часу до церкви в Полоничах коло Задвіря. Тоді арештовано якогось Дениса Поповича, але він рішучо доказав свою невинність.

ЖЕРТВА КУПЕЛІ.

В Пулавах утопилася підчас купелі у Вислі учителька Кретівна, родом з Галичини. Приїхала на доповняючий курс для учительства вселюдних шкіл і пішла з товаришкою й учителем Кусібою купатися. Попавши на вир, всі почали тонути. Кусіба доплив до човна, одну учительку вратували рибаки, а Кретівна пішла з водою.

ДУХОБОРИ ХОЧУТЬ ЇХАТИ ДО КАНАДИ, ТА ЇХ НЕ ХОЧУТЬ.

Перебуваючи на днях у Вінніпеґу, провідник духоборів, Петро Веригін, оголосив, що в близькій будучности має приїхати до Канади ще 20,000 до 30,000 духоборів з Росії. Земля, будинки, худоба і господарські знаряди будуть для них приготовані і вони не станути тягаром для краю.

Новина про несподіваний приплив духоборів до Канади викликала сензацію і за нею зарав пішли заяви від ріжних відповідальних урядовців, що вони не погоджуються на допущення більше духоборів до Канади. У відповідь на це сказав Веригін: „Коли канадійський нарід не хоче їх, то їх вишлеться деінде, але в такім разі я заберу з Канади всіх тих духоборів, які вже тут поселилися, бо ми всі хочемо бути разом”.

ЗЛОДІЙ ВПАВ ІЗ БАЛЬОНУ.

У Львові при вул. На Болоня ч. 26. до мешкання на І. пов. в середу (12. серпня) над раном хотів вломитися злодій. Коли вже крізь вікно хотів дістатися до середини, сполошили його. Злодій скочив з вікна І. пов. на вулицю та зломив собі обі ноги. Ратункова стація відвезла його до шпиталю. Це Юліян Шульц, якого поліція пошукувала вже за ріжні каригідні вчинки.

ЗНАЙШЛИ НОТАРЕВУ КАСУ.

В Городку Ягайлонськім знайшла поліція в стодолі касу, яку злодії вкрали в нотаря Зємби. В касі злодії лишили 30 завіщань і документи, а забрали 2,000 зол., долярівки й акції на 2,400 дол. Виявляється, що візитівка, яку злодії були лишили в нотаря день перед крадіжю, коли просили в нього вироблення посади, була фальшована. Д-ра Каднуса нема ні в Городку, ні в Перемишлі.

МАТЕМАТИЧНИЙ ОСЯГ.

П. Прокіп Мостович, емеритований директор ґімназії в Коломиї, надіслав до оголошення таке письмо: В днях від 26. липня до 10 серпня ц. р. розвязав я елементарною стереометричною конструкцією делійську проблему (знайти грану шестистінника подвоєного обему) з астрономічною докладністю, бо до двацять цифер десяточного дроба. Що значить конструкційна розвязка тої проблеми, знає кожний фаховий математик.

ПІМСТА ВОЛОЦЮГИ.

В Горлицях біля Пйотркова вибухнула пожежа, що знищила половину села. Слідство викрило, що вогонь підложив 60-літній волоцюга Леон Курмін. Він ночував у стодолі одного господаря і просив, щоби дали йому вечеру. Коли йому відмовили, підпалив стодолу і втік до ліса, де його й зловили.

СКЛЯНА ЛЯВА.

В одній лондонській фабриці скла експльодувала найбільша піч, виливаючи струї розтопленого скла так, що по кількох хвилинах заляла фабрику. Фабрика почала горіти. Ратункова акція була неможлива і фабрика зовсім згоріла. Богато осіб було тяжко поранених.

КОНЕЦЬ ДИКТАТУРИ В ЮГОСЛАВІЇ

КОРОЛЬ НАКИДУЄ КОНСТИТУЦІЮ.

БІЛҐОРОД. — У літній палаті короля під столицею відбулося в середу, 2 вересня, історичне засідання кабінету міністрів Югославії. На ньому король Югославії, Олександер, положив кінець дотеперішній військовій диктатурі та привернув назад конституційне правління держави.

Як тільки почалося засідання кабінету, король заявив міністрам, що він думає покінчити з диктатурою. По цім він прочитав здивованим міністрам декрет, яким складає з уряду старий кабінет, кінчить диктатуру та заводить нове, конституційне правління. За короткий час він подав зложеним міністрам до відома склад нового кабінету, який зложений з двох Сербів, двох Хорватів, двох Словінців та одного турка-музулманина. У кабінеті заступлені всі югославянські партії, кромі словінської клерикальної католицької партії. Мав би це отже бути кабінет державного обєднання.

Король прочитав новому кабінетови начерк нової югославянської конституції. Держава має далі зватися „королівством Югославії”; має признавати три державні мови: сербську, хорватську й словінську; та правитися як демократична конституційна країна з дідичною монархією на чолі.

Конституція має ще бути потверджена парляментом.

ЗАВОРУШЕННЯ ПО ЕСПАНІЇ.

МАДРИД. — Коли еспанський парлямент працює над новою еспанською конституцією, в ріжних околицях держави проявляється знетерпеливлення невирішеними політичними умовинами.

В Сараґосі прийшло до поважних заворушень, коли робітничі юнії викликали загальний страйк. Найповажніші розміри прибирають неспокої у Барсельоні, де арештовані провідники синдикалістів дістали до тюрми зброю та викликали там бунт. Бунт здушено, а тоді юнії візвали робітників до загального страйку.

Уряд, підозріваючи в богатьох заворушеннях руку монархістів, став арештувати їх по всій Еспанії. Уряд думає поставити перед суд всіх членів попередніх урядів Еспанії, ба навіть самого бувшого короля Альфонса.

НЕПОРОЗУМІННЯ МІЖ ВАТИКАНОМ І РИМОМ ПОКІНЧЕНО ОФІЦІЯЛЬНО.

РИМ. — Італійський уряд зробив офіціяльний крок, який рівнається офіціяльному покінченню суперечки між Римом і Ватиканом. Є це опублікованя декрету, пояснюючого 53. параґраф конкордату між Ватиканом та Італією. На основі цього пояснення, яким у суті зміняється, а не тільки пояснюється конкордат, клюби „католицької Акції” будуть чисто релігійними товариствами, управненими виключно до релігійних практик.

Ґазети пишуть про цей декрет як про рішуче уступство папства.

В ЛІЗІ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА. — Комісія для Европейського Союза видала заяву, що Европа знаходиться тепер у такому тяжкому економічному стані, що тільки спільними силами всіх держав вона в стані вратуватися. Економісти закликують політиків держав ширити довіря держав до себе та знайти економічні заради для отворення границь для міжнародньої торговлі.

Австрія й Німеччина постановили відступити від старань добитися признання для митного союза між цими двома державами.

На засідання Ліґи Націй Польща вислала велику делеґацію, на чолі котрої стоять міністри Залеський і Сокаль. У склад делеґації входить перший раз одна жінка.

РОЗКЛАД У ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Серед загальної крізи, яка обгорнула Польщу, польські театри теж переходять через тяжке пересилення. В червні театри рухомих образів загрозили були урядови, що вони закриються, якщо уряд не обнижить податків. Уряд податків не обнижив і театри справді закрилися. Здавалося, що звичайні театри робили гарний бизнес, але коли прийшлося відновляти з акторами контракти на новий сезон, завідувачі сказали, що вони тратять гроші. Контрактів не відновлено, актори вийшли на страйк, театри закриваються.

Польський військовий суд знову засудив офіцира польської армії на розстріл за продажу військових тайн Росії. Є ним один майор, якого шпигуни польської армії зловили на горячім учинку, як він передавав акти російським аґентам. Майора мають розстрілити.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НАСЛІДКИ БЕЗГОЛОВЯ

Польські часописи, особливо ті, які є прихильні владі Пілсудського, розписуються широко про вбивство Тадея Голуфка, котрий був правою рукою санаційного уряду Польщі. Польська телеграфічна аґенція та польська преса не сумніваються, що це вбивство доконане українськими терористами. Але доказу на це не дають ніякого. Разом з тим представляють вони Голуфка як мученика за ідею польсько-українського порозуміння, як героя, котрий ціле життя посвятив для тої одної цілі, щоби погодити український нарід з польською державністю. Якжеж те польське твердження погодити з польським здоґадом, що це Українці вбили Голуфка? Бо чи це можливе, щоби хтось вбивав свого приятеля? Та ми не входимо тут у ніякі здогади. На вбивство Голуфка глядимо з іншого боку.

Політичні вбивства в Польщі не є ніякою новиною. Миж знаємо добре, що в ново відбудованій Польщі перш[illegible]и, котрі робили замах на президента держави, були самі польські патріоти. Ми знаємо, що теперішній польський уряд має за собою ріжні „зделки", яких не повстидалась би й московська Чека. Адже місяцями розписувалася польська преса, як то пірвано одного з польських полковників, противників Пілсудського, і як слід по нім пропав, що й досі точно не знати, як його усунено зі світа.

Сам поль[illegible]ий уряд дає заохоту до безправств. Бо чи така „пацифікація" не є масовою офіціяльною масакрою невинних людей? Або вбивства. Бесарабової, Головінського! Чи те все не є пречистим доказом, що Польща це країна безправства й злочинів, поповнюваних дуже часто з боку самої польської влади, або нею толерованих?

Тому, коли говориться ще й тепер про нові політичні вбивства в Польщі, то це не таке важне, хто їх поповняє, а важне те, що Польща не може сконсолідуватися і не є здібна завести лад у державі. Ми бачимо, що проти її влади виступають чинно не тільки непольські народи під Польщею, але й самі Поляки. Влада та не має ніякої розумної економічної політичної програми, яка задоволила би населення краю. Влада та розвязує найважніші державні проблеми терором і „пацифікаціями", зверненими в першу чергу проти непольських народів, а особливо Українців. Тому не диво, що довідуємося про нове політичне вбивство в Польщі.

Д-р Остап Грицай.

DOMINI CANIS.

В р. 1170 в одному з сіл еспанської Кастилії мала — як оповідає леґенда — жінка тамошнього шляхтича Фелікса Ґусмана на коротко перед приходом на світ дитини, яку вона сама носила під серцем, такий сон: їй снилося, що нечайно з її лона вирвався дужий пес, який держав в зубах могутньо горіючий смолоскип, від котрого наче запалювався ввесь світ. Стривожена чудним видінням розповіла ця жінка про свій сон чоловікові, а опісля свойому сповідникові, але з них покищо ніхто не вмів пояснити його, хоч обидва вони прочували таємничу глибінь незвичайного привиду, звязуючи його несвідомо з судьбою дитини, якої народин жінка Ґусмана тоді очікувала.

Та от воно і справді склалося так, що майбутня життєва судьба тієї дитини мала вповні оправдати віщу ясновидючість материнського видіння.

Бо цею дитиною був не хто інший, а **Домінік Ґусман** (1170-1221), опісля обік Франца з Ассізі та папи Іннокентія III. один з наймогутніших духом подвижників католицизму, про яких знає історія новітнього християнства.

Він же, як і Франц з Ассізі, розгорівся натхненим замислом обновити світ християнства вщерть по духові науки обожаного ним Христа. В сучасну йому епоху хрестоносних походів він як проповідник первісної чистоти християнської віри був сам один може більше варт, ніж неодна з тих хрестоносних армій, що в імя Христа допускалася на іновірцях найсоромніших злочинів. І як Франц з Ассізі, так і Домінік Ґусман у силу своєї ввесь світ займаючої діяльности як основник окремого монашого чина, а саме чина **Домініканів** (1216), зміг витиснути на духовости католицизму — аж ген до наших часів — незатерте пятно. Але яка ріжниця між цими двома найбільшими поклонниками Спасителя! Як геть інакше виявляється в них їх рівно неземне, рівно несмертельне захоплення Христом! Коли ось Франц це **благотворна любов,** що всіх людей і всю природу враз з її звірами, океанами і зорями всесвіту обєднує в одну родину Господа, де чоловік звірові таксамо брат, як і полевій квітці та небесній хмарці, то Домінік — це до фанатизму пристрасна і своїм фанатизмом **невмолима боротьба** за науку Христа. Як у його великої вщерть почитанням Христа сповненої землячки **Терези з Авіля (1515-1582),** природна пристрасність еспанського темпераменту, відрікшись усякого звязку з життям буденщини, горить в обожанню Христа просто пориваючим пожаром надлюдської любови до божеського ідеалу, так і в Домініка, нащадка еспанських шляхтичів з суворої дикою природою Кастилії, питома Еспанцеві боркість гордо лицарської вдачі виживається виключно у всецілім служенню Христовій ідеї. Домінік Ґусман це не блаженний мрійник, не ангел в людській постаті, не цілющий лікар хорих, нещасних і грішних, як святий з Ассізі. Домінік — це неустрашимий воїн Христової ідеї, всечуйний і всесторожкий жовнір-вартівник заповітів Месії. Він вартовий і сторож, який у своїй покорі прирівнує себе сам до вірного пса, коли раз, в одній проповіді до монахів заснованого ним чина Домініканів каже їм, що кожний з них повинен служити Господеві з тою ідеальною вірністю, з тим незрівнаним привязанням до свого пана, якого вражаючим прообразом якого буде нам на завжди — вища над усяку людську похвалу вірність пса.

— Як пес Господа (Доміні каніс) — говорить він — має вартувати душа твоя у притворі святині Його! (у множині: „Доміні канес" — „пси Господа", з чого й назва ордену Домініка).

Як пес Господа! Хто з нас не пригадає собі при цих словах колишнього пророчого сну Домінікової матери? Бо в цілости його земної мандрівки і його земного подвигу, в цілости Ґусманового змагання за первісну чистість Христової науки, змагання, яке завдяки його ученикам і наслідникам почало поширюватись небаром по всьому культурному світі, і в цілости всієї духовости того героя католицизму — чиж не добачимо тут цілковитого сповнення, стократного здійснення материнського видіння? Правда — історія минулого записала гаразд і те, в користь яких то цілей послугувалися згодом римські папи релігійним фанатизмом Домініка і його Домініканів підчас пропамятного гонення т. зв. еретиків при допомозі ославленої святої римської Інквізиції. Про це я вже писав в нашій „Свободі" в моїй розвідці про визвольну боротьбу Нідерляндів проти Филипа II, і тому тепер про те говорити не хочу. **В цій статті іде мені головно про значіння фанатичної несхитности й вірности во благо того чи іншого ідеалу, якому ми рішилися служити.** Правда, — читачам „Свободи" вказував я на ту фанатичну непохитність уже доволі часто в моїх великодніх передовицях, згадуючи божеську красу геройств непохитности перших ісповідників Христа. Я вказував на неї при кожній нагоді теж там, де доводилось мені згадувати про релігійних фанатиків середновіччя. Рівнож підкреслював я животворність фанатичного захоплення святим ідеалом, пишучи недавно на сторінках нашого дневника про подвиг **Жани Дарк.** Та нині особливо бажавби я пригадати нашій громаді, як спасенно булоб воно для нас, для нашого безталанного Рідного Краю, **для нашої найдорожчої України,** колиб **кожний з нас схотів служити їй так несхитно, так вірно, так усецілo, як той середновічний фанатик свойому Господеві.** Він не соромився сказати про себе, що він сторожкий пес у притворі святині Господа. Бо той Домінік Ґусман — це горіючий серцем фанатик віри й любови до Христа, це герой змагання до релігійної досконалости, і невмолимий він до безоглядности, до жорстокої суворости оборонець Христової віри там, де йому здається, що та Христова віра загрожена, як казалося, еретиками. А чомуб то й нам не бути нині такими живо- й чудотворними **фанатиками любови до Рідного Краю,** такими його до жорстокости безоглядними оборонцями, яким не сором булоб проголосити на ввесь світ, що ми як вірні пси, як Patriae canes, не дамо приступити до наших прадідних хат нікому з ворогів?

Цеж звязується необхідно з нашим визвольними замислами нині. Бо погляньмо з цього погляду в історію минулого, там, де народи визволювалися, або досягали чогось великого. От скрізь тут, на кожній сторінці своїх скрижалів, від найдальших часів аж ген до нашого теперішнього, від перших подвигів людства до останніх переворотів в життю сучасности, вчить нас та історія, що всяке визвольне діло, всяка успішна боротьба за вищі ідеали, всяке змагання до кращого майбутнього взагалі стояли передовсім горіючим фанатизмом своїх творців, провідників та ісповідників. Фанатизмом віри, фанатизмом волі і фанатизмом усецілого віддання. Так — це скрізь і всюди впершу чергу ті пів-божевільні фанатики, ті несхитні й невмолимі, ті Доміні канес свойого ідеалу, Господа чи ідола, які і найсміливіші, найбільш неймовірні замисли переміняють скорше чи пізніше в живучу дійсність життя, поривають за собою маси й обновлюють по своїй волі світ. Такі як Франци з Ассізу, Домініки Ґусмани, Савонаролі, Гуси й Лютри. Або такі теж неустрашимі й теж великі, як Джордани Бруно, Шеллії і Шевченки. Або такі, до лютої жорстокости розпалені духом фанатики революційного діла, як непримиримі Марати, або фанатики видержалости в бою, як Клеманси. Дійсно — не було й не буде в людстві ніколи великих подвигів без того надлюдського хотіння в людині, яке велить їй, як і кожньому справжньому фанатикові, злитися з обожаним ідеалом усецілo в одно і силою цього незрушимого звязку з божеством видвигатись хочби і проти всього світа.

Рішучо, український брате, — не було й не буде ніколи великого визвольного подвигу во благо вищого ідеалу, якщо той ідеал не став для його оборонців фанатично почитаним **божеством,** і якщо ті оборонці не вміли йому служити з таким жертвенним відданням, щоб у кожну хвилю мали право повторити за великим фанатиком католицького світа:

Domini canis sum (я є пес Господа).

Адже придивімся тут дещо ближче хочби тільки обидвом найтяжчим ворогам нашого Рідного Краю — Ляхам і Москалям. Ненавидимо ми їх і з повним правом маємо поборювати їх в боротьбі на життя і смерть, але притім усім чи не прийшлосяб нам сказати, що ті Ляхи й Москалі вміли і вміють служити своїй вітчині краще, ніж ми? В них же багато більш фанатизму в любові до свойого, ніж у нас. В очах Ляха розшматована 1772 р. европейськими державами Польща стала зараз предметом релігійно-святого культу як **„Христус народуф"** і, наскільки це йому ставало можливе, то той, постійно своїм патріотизмом, своєю горіючою ненавистю до „цеменжцуф" (гнобителів) розфантизований Лях зривався до боротьби за неї. А зрештою — хіба не почуваємо нині гаразд усього фанатизму ляцького служення мрії про велико-державну Польщу в нечуванім шалінню Ляхів проти нас? І хіба не фанатичніші Ляхи як вороги України, ніж ми, як її оборонці? Бо де й коли могла колишня поневолена Польща похвалитися перед світом такими без краю нікчемними шкідниками народньої справи, як ми, де в нас саме нині такі типи як Хомишин і Назарук, Роман Смаль-Стоцький і Шульгин, ундівські угодовці й замасковані підбрехачі угодної Ляхам льояльности? Це невірні пси Рідного Краю, бо вони з лютою тічнею ворогів розшарпують святе лоно вітчини! І тому так твердо стоїть ще завжди мерзавий Лях в боротьбі з нами хочби й на міжнародньому ґрунті.

А Москаль? **А большевицький опришок?** Ну — наш великий історик **М. Костомарів (1817—1885)** ще тому сімдесять літ писав у своїй пропамятній розвідці **Дві руські народности" (1861)** про Москалів, що для них громадська звязь народу це щось святе, встановлене „по божій волі, і що власне шануючи таку сильну звязь усіх, **проникнуту одним духом, Москалі дійшли до монархії і міцної держави.** А нині? Хіба не держиться нині державний лад в Большевії комуністичним фанатизмом її провідників, їх фанатичною вірою в одиноку доцільність большевицького ладу та їх фанатичною готовістю боротися за той „новий лад" хочби з усім світом? І хіба не намагається большевицький кат виховувати собі скрізь, не тільки в Москві, а й у всім світі, сліпо відданих приклонників його ідеї? От і чому вже сам приклад смертельних нам ворогів повинен би запалювати нас до фанатично вірного служення Рідному Краєві, до фанатичної ненависти всього, що поневолює нам його, і до **фанатично невмолимого пожадання помсти на ляцьких катах і большевицьких розбишаках.**

Цеж саме минає рік, як прийшли до нас перші вісти про **нечувані жорстокости ляцької пацифікації.** Душі **помордованих братів** взивають **нас!** Запалімож смолоскипами нашого бунту ввесь світ так, як запалювали його колись середновічні фанатики жаром своєї любови до Господа.

ЯПОНСЬКІ ПРИПОВІДКИ.

Душею самурая (войовника) є меч. Душею жінки є зеркало.

День, у якім задумаємо якусь роботу, є найвідповідніщий для виконання тієї роботи.

Мисливець на ловах не бачить ні гори ні долини.

Від часів богів дві річи ще ніколи не змінилися: напрям рік і любов.

Цвітка є найкраща, коли вона до половини розхилена, вино є найліпше, як ми трохи зарумяніємося, коли пємо його.

Хто жиє для грошей, бачить усе в жовтій красі.

Після побіди запни шолом кріпкіше.

Хто не поправляє помилки, робить нову помилку.

Стіна має вуха, а клаптик паперу має очі.

Мудрець ненавидить гріх, а не людей.

Курява не шкодить океанові.

З першою склянкою пє чоловік вино, з другою склянкою вино пє вино, а з третьою склянкою вино пє чоловіка.

Хлопець, який живе коло самої святині, читає мудрі притчі, та не вчиться їх.

В. Будзиновський.

МІЙ ХЛОП

(Оповідання).

(12)

Шляхтич знов став пручатися, щоби розірвати пута, але з таким успіхом, як раньше. Нарешті крикнув:

— Ти звір! У тебе нема людського серця?

Вірменин гладив і микав бороду. Шляхтич замовк і ждав терпеливо, бо се був знак, що Вірменин передумує якийсь новий плян. Але сей підвівся і, не кажучи нічого, вийшов з шопи. Шляхтич неначе збожеволів, ревів за ним:

— Ще одно слово! Чоловіче! Худобо!

До шопи увійшли чотири Татари, винесли шляхтича з шопи і поклали перед Вірменина, котрий оддалік сидів на мураві коло привязаної на кони Юзі. Була ціла з головою закутана в хусті. На приказ Вірменина Татари розкутали її і вона показалася ціла майже гола. Не диво, бо на такі пригоди весільний стрій не був шитий. Вірменин ще хвилю гладив бороду і промовив:

— Я вам покажу, що я не звір, та що маю серце. Але ви не смієте забувати, що я купець... Перш усього я мушу дістати від вас тих шість тисяч злотих, які ви винні мені за вашого брата і які ви загарбали для себе, беручи його маєток. Я також мушу мати гарну білявку для мого старого Турка. Про се я не хотів балакати при Тодоруку, отже казав винести вас сюди. Я вашу доньку заміняю за доньку Тодорука. Ви, очевидно, до сего доплатите, бо хлопка не має такої ціни, як донька богатого шляхтича. Щоби се не коштувало вас забогато, доплатою до доньки вашого хлопа нехай буде її мама і окуп за її батька, котрий перейде на мою власність. Зробимо се так, що ви їх всі троє освободжуєте, але грамоту і їх самих дасьте мені. За вашу доньку я дав Татарам вісім тисяч злотих. Її вартість далеко більша, але я здурив їх, що вона має великий блуд в грудях, та що ті груди скоро зівянуть. Мені за неї доплатите доньку Тодорука .... нехай се буде моя втрата, ще лиш дві тисячі злотих. Від старого Турка я дістав би багато більше. За вас Татари заправили дуже мало, бо лиш пять тисяч. Щоби я щось заробив, дасьте мені за себе шість тисяч.

— Ви вдуріли?! — шляхтич крикнув. — Відкиж я того наберу? Татари вже взяли добрий окуп. Кажіть показати собі, що вони злупили з мене і з доньки.

— Се була воєнна добича, яка до окупу ніколи не рахується. Хоч вони взяли таку богату добичу, то вашої доньки не дали мені даром, але грубо порахували собі. Чейже ви не можете жадати від мене, щоби я доньку дав вам, тих моїх грошей не відбивши собі. Також не можете жадати від купця, щоби куплений товар перепродував без зиску.

— Я так богато не зберу, хоч би продав ввесь мій маєток, лишившися з одною палицею.

— Як воно так є, то моє посередництво вам не поможе. Шкода тратити час на пусту балачку.

Звернувшися до Татар, Вірменин крикнув:

— Хлопці! Закутати дівку в хусту і ще раз подивитися, чи добре звязана і привязана. Приведіть мого коня!

— Тату! — крикнула Юзя. — Не кажіть, що не маєте чим заплатити. Правда, готівки стільки нема, хоч червоних, талярів і дукатів троха таки знайшлось би. Зате скриня з маминими строями хто зна, чи не вистане, щоби і такий рахунок заплатити.

Шляхтич вдоволений був, що донька виручила його, бо йому самому таке було би не пролізло крізь горло. Звернувся до Вірменина і спитав.

— Не попустите ні одної тисячі?

— Та з чого? — Вірменин відповів. — Деж був би мій зарібок? Ще раз кажу, не забувайте, що я купець.

— Як се зробимо і чи довго се буде тягнутися?

— Як послухаєте моєї ради, то за пару день будете дома. Я маю з собою папір, перо, чорнило і ляк. Ви вашу печать все носите з собою. Напишете до жінки про се, що з вами сталося і прикажете їй виплатити все те, що ви мені винні за вашого брата, за вас, за вашу доньку і за Тодорука. Частину того жінка нехай дасть мені готівкою, яка є в хаті. Решту нехай заплатить своїми дорогоцінностями... як згодиться на мою оцінку. Як ні, то поїдемо до міста і вона заставить їх. Дістане стільки, що мені заплатить решту.

(Конець буде).

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний член У. Н. Союза, від. 295, бр. Сош. Св. Духа в Акрон, О., складаю щиру подяку Урядникам У. Н. Союза за уділення мені вже четвертим наворотом допомоги в сумі 50 дол. з фонду запомогового.

Теодор Кулявець,
Акрон, О.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє, що надзвичайний мітінґ відбудеться в неділю, 6-го вересня, в годині 1-ій пополудни, в У. Н. Домі, Вард і 4-та ул. Є справи до полагодження. Проситься довгуючих вирівнати свої залеглости. Не явившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1 дол. — Петро Тернюк, предс.; Стефан Верещак, секр.

ТАЙТУСВІЛ, ПА. Тов. ім. Ів. Франка, від. 72, повідомляє всіх своїх членів і членкиць, що м—ісячні збори відбудуться у вівторок, 8-го вересня, в годині 7.30 вечір, у власнім домі, під ч. 209. Взивається всіх членів прибути на сі збори, бо є важні справи до полагодження. Не присутній на мітінгу член може бути суспендований. — Гр. Федан, предс.; А. Федик, секр.

Господиня відправила наймичку. Наймичка прощається з усіми; а вкінці з песиком: „Прощай і ти, Гекторе! Дякую тобі за це, що ти помагав мені при роботі, бо все вилизував брудні тарілки!"

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

POLISH DEPUTY SLAIN; UKRAINIANS SUSPECTED.

Pilsudski's Lieutenant Acted as Mediator in an Unsuccessful Move to Pacify Ukraine.

Special Cable to The New York Times.

WARSAW, Aug. 29. — Tadeusz Holowko, the Government bloc vice president in the Sejm and one of the most prominent leaders of Premier Pilsudski's party, was shot dead tonight in a villa at the watering place of Truskawiec, near Lwow in Eastern Galicia. The three murderers who escaped in the darkness were believed to have been Ukrainian terrorists.

M. Holowko, a former Socialist, was interested mainly in national minority problems and recently negotiated with Ukrainian leaders urging them to withdraw complaints against the Polish Government from the League of Nations and to declare their loyalty to the Polish State. The Ukrainians refused, hoping the League's committee of three under Arthur Henderson would give them "justice."

(The New York Times, Sunday, August 30, 1931.)

POLISH POLITICAL LEADER ASSASSINATED.

WARSAW, Aug. 29. — Tadeusz Holowko, Vice President of the government bloc in the Polish Sejm, and personal friend of General Pilsudski, was stabbed and killed in his hotel room, at Truskawiec tonight.

Holowko was murdered by three unidentified assailants who are believed to have been Ukrainian terrorists. They escaped. It is believed the motive was to interrupt the peace negotiations between Poland and the Ukraine, and reprisals are feared.

(The New York American, Sunday, Aug. 30, 1931).

POLAND LAYS POLITICAL SLAYING TO UKRAINIANS.

By Universal Service.

WARSAW, Poland, Aug. 30.— Further repression of the Ukrainian minorities in Poland is expected to result from the assassination last night of Vice-President Holowko.

Holowko's murderers were not captured and have not been identified. It is suspected, however, that they were Ukrainian terrorists. The police are entirely without clews. It is believed the assassins escaped into Czechoslovakia.

(The New York American, Monday, Aug. 31, 1931).

POLISH CHIEFS CONFER ON TERRORISTS' ACTS.

WARSAW, Aug. 31.—Marshal Pilsudski, dictator of Poland, today conferred with President Moscicki and Premier Pristor in an effort to deal with Ukrainian radical terrorists in East Galicia, where two men were killed and two trains derailed today.

(The New York American, Tuesday, Sept. 1, 1931).

—o—

WARSAW IN MOURNING FOR SLAIN LEGISLATOR.

Cabinet and Parliament Members Lead Funeral Procession— Police Seek Ukrainians.

Wireless to The New York Times.

WARSAW, Sept. 1. — The entire Cabinet, members of Parliament, the diplomatic corps and representatives of President Moscicki and Marshal Pilsudski headed the imposing funeral procession today for Tadeusz Holowko's, slain Saturday night at Truskawiec allegedly by Ukrainian terrorists.

Tens of thousands paid tribute to the late Deputy, hailed as a martyr to the cause of Polish-Ukrainian cooperation.

Police are still searching for the slayers, said to have been recruited from a secret Ukrainian military organization which has been active this Summer.

Yesterday a mail van was attacked near Peczenizyn and a policeman was killed. Thelephone poles between Drohobycz and Boryslaw were pulled down last night to hinder the chase of the Holowko's assassins. Last month the Przemysl pistoffice was robbed of 200,000 zlotys (about $2,200) and a train was derailed.

The Polish press declares that the organization seeks to create an impression of discontent and disorder in Eastern Galicia during the Geneva session of the Committee of Three, dealing with Ukrainian complaints against the Polish Government.

Nationalist editors accuse the government of leniency. The "iron hand" is demanded again, but the government appears to be unwilling repeat last year's pacification, with all its consequences.

(The New York Times, Wednesday, Sept. 2, 1931).

—o—

PARISHES OF THE SLAV-EASTERN RITE.

Bishop Czarnecki, Apostolic Visitor, having visited the parishes of the Slav-Eastern rite in the diocese of Lublin, has recently been in the diocese of Pinsk in order to ascertain the state of the similar parishes there. Everywhere he has been cordially received both by the Catholic and by the Orthodox population. He visited Bielsk, Podlaski and Hajnowka, and made a longer stay in Kuraszow, a new but very active parish of the Slav-Eastern rite. In spite of agitation by the local Orthodox clergy, there was a large concourse of people, many of them members of the Orthodox Church, in the chapel of the Slav-Eastern rite to hear Mgr. Czarnecki when he spoke on the necessity of intensified work and increased interior sanctification. From Kuraszow he went to Torokanie and Horodziec. At Pinsk he was enthusiastically received by Mgr. Lodzinski, bishop of the diocese, and a large number of the clergy and the faithful laity. After visiting the seminary, he went to the little parish of Zarzecze, where the parish priest is assisted by a congregation of Daughters of Mary, and subsequently, together with the Bishop of Pinsk, he visited Janow Polski, the place of the martyrdom of Blessed Andrew Bobola, in order to venerate the great apostle of the Union. From Pinsk, Bishop Czarnecki went to Stolin, where he was received by the authorities, Prince Charles Radziwil and the population en masse, and celebrated Mass and preached in the church of the latin Rite. The Jesuit Fathers of Albertyn of the Eastern rite took part in the ceremony of his reception there, Father Dabrowski, S.J., preaching in Ruthenian on Saints Cyril and Methodius. Also in the other parishes Mgr. Czarnecki was received with the utmost cordiality, in spite of opposition from from the Orthodox clergy. He preachead throughout this visitation in Polish or Ruthenian.

(The Tablet, Saturday, August 8, 1931).

(The Tablet is published in London, England. It is a Catholic organ.

Bishop Czarnecki is a Ukrainian. His charges are Ukrainians by race. He spoke to them in Ukrainian. The Tablet calls them Ruthenians evidently in unison with the Polish official policy which aims at splitting the Ukrainians by calling the Ukrainians of Western Ukraine by the absolete name of Ruthenians. —Ed.)

Сила призвичаєння.

Фотограф до засудженого на смерть: Прошу зробити приємний вираз лиця.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КОБИ БІЛЬШЕ ТАКОЇ „ПИСАНИНИ".

В „Свободі" з дня 31-го серпня гром. Т. Зінюк з Филаделфії висказує своє негодовання з причини поміщення двох статей, в яких д-р Скеґар описав ті чудові місця Америки і Канади, які на його думку вартувалоб оглянути.

Негодовання гром. Зінюка уважаю неслушним.

Хто читав описи д-ра Скеґара мусить признати, що вони написані дуже цікаво, так, що ра, читається їх з приємністю.

Гром. Зінюкови не подобається це, що „Свобода" відпускає місце для таких описів. Він каже, що шкода писати про „витребеньки", на які дуже мале число Українців може собі позволити. Краще писати про безробіття, бо це для нас тепер більш пекуча справа.

Ніхто не перечить, що справа безробіття є важнішою ніж плянування вакацій. Та кождий читач „Свободи" знає, що за останніх два роки написано про безробіття у „Свободі" стільки, що зібравши те все, можна би видати великі книги, а я, читаючи „Свободу сім років, вичитав отсе тільки одинокий раз опис чудових місць Америки. Це неслушне нарікання, що Українці такий нещасливий і бідний нарід, який не може позволити собі на те, щоб оглянути — як не тепер, то колись — чудові місця Америки. Тепер велике безробіття, це правда, але я знаю таких Українців, котрі цього року їздили на вакації, а богато з них, не знаючи, куди їхати, їздили без цілі. Дотого часи зміняються. Той, котрий тепер не може виїхати, зможе виїхати іншим разом. І тому не треба робити себе біднішими й нещасливішими, ніж ми ними є. Українці працюють таксамо як й інші народи, а може і тяжче, і тому повинні їздити на вакації таксамо як і інші. А з тих, що поїдуть, один поїде на фарму, другий над море, третій до краю, а четвертий поїде оглядати чудові місця Америки чи Канади. Кождий по своїй змозі і охоті. Коли д-р Скеґар описував чудові місця Америки і Канади, то не на те, щоб зараз усі Українці там поїхали, але на те, щоб усі знали, що є такі чудові місця. А оглядати їх поїде той, хто зможе і хоче. Заувага, що про все те можна довідатися з американських часописів, уже зовсім невмісна. Про безробіття, політику, економію і ін. можна теж довідатися з американських часописів, а мимо того гром. Зіняк домагається, щоб про це писати у „Свободі".

Колиб так д-р Скеґар був власником якогось туристичного бюра, то можнаб припустити, що він писав це з інтересу, хотячи продати більше тикетів. Але знаємо, що бизнес д-ра Скеґара є іншого роду та що він, подаючи свої спостереження, не робив це з якогось інтересу, але з бажання поділитися своїми враженнями з читачами „Свободи".

Чим більше ріжноманітного матеріялу, тим цікавіший є часопис. Кождий часопис старається обняти як найбільше людського життя. І тим саме стає інтересним для читача. Допис д-ра Скеґара був цікавий і інтересний. Такі описи повинні навіть появлятися в „Свободі" частіше.

Д. Ґаличин.

При ліжку хорого.

Лікар (до жінки хорого): Треба конче пересвітлити вашого чоловіка, щоби пізнати, як там у нього в середині.

Жінка: Не треба, пане докторе, я вже його знаю наскрізь.

Д-р А. Т. Кібзей.

ДЕЩО З МЕДИЦИНИ

(11)

Недуга дифтерії — як сказано — є дуже заразлива і тому, коли дитина в родині захоріє на ту недугу, то й інші діти тяжко охоронити від зарази. Зараза переноситься або безпосередно через зіткнення одної особи з другою, або посередно через виділини зі слини, кашель, через поживу, білля і всяким іншим способом, примірои, коли діти, хорі на дифтерію, сходяться в школі або де на якій забаві стикаються зі здоровими дітьми.

Прояви дифтерії. Недуга зачинає проявлятися в періоді 2 до 5 днів від хвилі зараження. Дитина почувається ослаблена, нарікає на біль голови, а вже на другий день жалується на біль горла. Звичайно не може нічого пити. Горячка підноситься до 101° Фаренгайта, дуже рідко коли доходить до 103° Фаренгайта. Лице блідне; дитина виглядає неначе затроєна і заспана. А коли поглянути до горла, то звичайно на т. зв. „мікдалках" або на піднебінню бачимо сіро-білу оболонку. Коли оболонку зачіпити ложочкою або яким інструментом, то можна її здіймити наче шкірку, а на тім місци виступає кров. Дифтерія може загніздитись не лиш в горлі, але і в носі або навіть в самій гортанці. Коли загніздиться в носі, то з носа витікає матерія і дається відчути неприємна вонь, а коли в гортанці, то дитина хрипне і не може говорити.

Комплікації недуги наступають вже по двох тижнях. Бактерії дифтерії можуть перенестися до легенів і спричинити свовго роду запалення. Коли недугу не лікується, то трійливі плини дифтерії переходять в оргаізм і в кров хорого та звичайно атакують нерви серця. В такім випадку дитина звичайно нагло гине на удар серця. З часом настуцае також параліж горла. Дитина не годна виразно вимовляти слів, а коли пе молоко чи воду, то це вертає носом. Часом трутина дифтерії захоплює нерви очей і спричинює ослаблення зору. Рівнож може дифтерія спричинити параліж рук, а часом і ніг. Дитина не може ходити або не має влади в колінах і т. і.

Лікування. Одиноким середником, яким лікується нині дифтерію, є антитоксина, але це лікування належить до лікаря. Родичі повинні подбати, щоб сейчас, коли дитина захоріє, а є підозріння, що це дифтерія,—безпроволочно закликати лікаря, щоби зробив діягнозу. Решту полагодить сам лікар. Важним є це, що коли дитині защепиться антитоксину першого або найпізніше другого дня по перших проявах недуги, то дитина певно подужає; а коли пізніше, примірои третого чи четвертого дня, то вже велике питання, чи дитина слабість пережиє, бо за три дні трутина дифтерії є вже в цілім тілі і хоч дається антитоксину, то та поміч приходить запізно.

Охорона від дифтерії є в нинішних часах добре випробувана і доказана. Тому всі малі діти, від пів року до 12, а навіть до 14 літ, повинні піддатися щепленню на дифтерію або т. зв. токсину й антитоксину. Такі щеплення робиться раз на тиждень три рази, а по тім в шість місяців дитина мусить піддатися пробі, чи щеплення було успішне, чи ні. Коли покажеться, що шкіра дитини показує т. зв. „негативну реакцію", то така дитина є раз на все забезпечена перед недугою дифтерії. Лише яких 2 до 3 дітей на 100 щеплених можуть часом захоріти на дифтерію, але дуже лагідно і без небезпеки смерти.

V. Запалення легенів. (Labor pneumonia).

Легені — се головний віддиховий апарат в тілі чоловіка. Легені є уміщені в правій і лівій половині грудної клітки. В них очищується повітря, яким чоловік віддихає.

Легені підлягають ріжним недугам, з котрих найважнішими і найнебезпечнішими є прояви запалення і закаження.

Запалення легенів спричинюють свого роду бактерії або т. зв. „пневмококи". Як і коли чоловік заражується сею недугою — тяжко сказати. Звичайно чоловік занепадає на малу перестуду; здається, що й нічого такого страшного, а тут вже по кількох днях показується, що то серіозна недуга, що це „запалення легенів".

Запалення легенів є недугою універсальною, але менше частою в теплих краях. Занепадає на неї більше мущин ніж жінок. Часом виступає вона у виді епідемії, що захоплює домівства, інституції і ширші округи. Найбільше випадків запалення легенів трапляється зимою і на весну. Досягає та недуга звичайно людей, занятих десь у полі або взагалі на гострім повітрю і найчастіше чіпається пяниць.

Прояви недуги. Запалення легенів є недугою горячковою. Воно виступає звичайно лиш по одній стороні легенів, себто запалюється лише ліва або лише права полать легенів, але в тяжких випадках запалення обнимає обі полаті. Горячка досягає 103 до 104° Фаренгайта. Недужий відчуває зпочатку сильні дрощі, відтак зачинає кашляти, на разі сухим дразливим кашлем, а пізніше — можливо вже на другий день — коли відкашлює, то троха з кровю. В однім або в другім боці грудей, де загніздилася недуга, пацієнт відчуває біль, часом дуже прикрий. Віддих недужого прискорюється від 30 до 40 на мінуту, коли здоровий чоловік віддихає тільки 18 до 20 разів на мінуту. Лице недужого звичайно палеціє, прибирає боязливий вигляд; шкіра висихає; на губах біля уст час до часу появляються прищі. Живчик ударяє скоро, до 120 разів на мінуту.

Такий стан недуги тягнеться звичайно 5, 7, до 9 днів. Горячка стоїть високо, держачись лінії около 103° Фаренгайта. Живчик 120 до 140 на мінуту. Кашель стається більше докучливий, хорий жалується на гострий біль у грудях. Зчасом, коли недуга є гостріша, чоловік маячіє в горячці, часом навіть тратить свідомість. Звичайно, коли чоловік є слабого здоровля або коли у нього слабе серце, то в такім стані смерть побіджає його. Але коли чоловік є сильного здоровля і має т. зв. відпорну силу, то він побіджає недугу.

В періоді від 5 до 9-го дня наступає перелом у недузі або т. зв. кріза. Горячка паде від 103 або 104° Фаренгайта до нормального ступня, себто до 98.4° Фаренгайта. Чоловік починає почувати себе ліпше, відчуває сильний апетит і просить всіляких страв до їжі, значить—се перший день виздоровіння. І від того дня хорий постепенно набирає більше сили і здоровля та за тиждень або два може вертатись до праці.

Але часом буває, що в запаленню не приходить т. зв. „кріза". І тоді, коли числимо на те, що за 5, 7 чи 9 днів хорий перебуде крізу, та що горячка впаде до нормального ступня, у хорого наступають якісь комплікації, примірои якесь недомагання серця або т. зв. органічне запалення, серед якого всякі трійливі токсини і бактерії захоплюють цілий людський організм. І в такім випадку недуга кінчиться смертю.

Часом знову, замісць т. зв. крізи, серед якої горячка цілком уступає, стан недуги поліпшується постепенно — себто: горячка паде звільна від 103° до 102½ до 102 до 101 степенів Фаренгайта і т. д. і так протягається стан виздоровіння через тиждень, а часом і довше.

(Дальше буде).

Михайло Зощенко.

СИЛА КРАСНОМОВСТВА.

Справа було, годі сказати, заплутана. Все було таки доволі ясне та скучне.

Злочинець признався до вини.

Так, справді, він вліз у чужу хату, придушив малощо не на смерть якусь там бабусю та забрав два костюми, мідяну ринку та ще якесь там хламіття.

Справа була мізерна, нецікава.

Я хотів уже вийти зі судової салі, та було тяжко протиснутися. Богато народу. До того ще мій сусід, старенький горожанин з сивими вусами, дуже непривітно буркнув, коли я ворухнувся на моєму місці.

Я лишився. Глянув на проступника. Той сидів неповорушно. Глядів байдуже кудись на бік.

— Цікаво, скільки йому дадуть? — сказав я.

— Нічого цікавого, — сказав дідусь, мій сусід — чотири роки з строгою ізоляцією.

— Чому ви так думаєте?

— Не я думаю, — гостро відповів дідусь. — Кодекс думає.

Аж ось виступив обвинувач.

Він став говорити з сильною душевною бадьорістю. Богато невдаваного гніву та докорів було в його словах. Він буквально розтоптав проступника. Порівняв його з найгіршим сміттям, яке треба викинути без жалю.

Я давно не чув такої чудової промови. Публика сиділа принишкнувши. Судді уважно слухали лютих прокурорських слів.

Я глянув на проступника. Низьке чоло. Тупі щоки, звірячий погляд. Так, дійсно, справжній бандит. З яким жахом він глядів на бесідника!

— Здорово креше, — сказав я. — Ще готові хлопця післати на той світ, що? Як гадаєте? Вищої кари не можуть визначити?

— Небелиці, — сказав дідусь — чотири роки з строгою ізоляцією.

Та ось прокуратор скінчив. Після невеличкої перерви став говорити оборонець.

Це була молода людина. Та скільки справжнього таланту було в ній! Яка сила красномовства! Як нефальшовано, просто та щиро звучала вся його промова!

Красномовство — це великий дар. Це — велике щастя володіти таким талантом, покорити людей словами та диктувати їм свої бажання.

Майже півтори години говорив оборонець. Публика метушилася. Жінки глибоко зітхали, та надували зігрілі від схвилювання носи. Декотрі, слабих нервів, хлипали та висякували носи. Сам предсідник нервово барабанив пальцями по папері.

Проступник, зовсім остовпілий, з напів отвореним ротом, глядів на свого добродія.

Так, самособою, оборонець навіть не старається заперечувати його вину. Ні! Це все так. Та чи не заглянути би глибше. Чи не піднятиб завіси, що закриває тайни життя. Так, проступник винуватий, одначе треба бодай раз з добрим серцем глянути на цю людину, на його просте, наївне лице.

Я знову глянув на проступника. Справді лице собі доволі звичайне. І чоло, як чоло. Не дуже низьке. І щоки не такі вже здаються. Відповідні щоки. Просто тяжко повірити, що з такими щоками можна душити бабусю.

— Та мабуть таки хлопця, бачите, виправдають, — сказав я — а може засудять умовно. Дуже вже вдатно говорить оборонець.

— Небелиці, — сказав дідусь — чотири роки з строгою ізоляцією.

Та ось суд вийшов на нараду.

Публика ходила по коридорі, обговорювала прегарну промову оборонця. Богато здогадувалося, що більше ніж один рік умовно не можуть дати.

Мій дідусь пикав собі люлечку, та сердито говорив у юрбі:

— Небелиці! Чотири роки з строгою ізоляцією!

Після довгого вичікування суд вернувся на салю.

Проголосили присуд — чотири роки з строгою ізоляцією.

Сторожа заразже окружила проступника та відвела...

Публика помало розходилася.

В, юрбі я побачив мого дідуся. Він прижмурив очі та щось промимрив. Він певно сказав:

— Ось бачите, яж говорив.

Ця людина явно скептично відносилася до красномовства.

Я з ним погоджуюся. Мені подобається, коли про людину говорять богато, подрібно. Всеж таки менше шансів помилитися.

(З російського переклав М. Н.).

На літнищі.

Мати: Ходіть, діти, до ліса. Такий гарний нині, погідний день. Послухаємо, як ліс мовчить.

ОБРАЗКИ З ЕСПАНІЇ.

Дещо про Катальонців.

Катальонці дуже працьовиті і пильний нарід. Живуть в околиці Барсельони, що бажає самостійности. Остання барсельонська вистава давала свідоцтво про розвиток промислу тієї країни, на якім основується ввесь добробут Еспанії. Ця країна богата в природні скарби, а ще богатша роботящістю та свідомістю свого народу.

В Катальонії вибухали все заворушення та неспокої, головно тоді, коли пок. диктатор Прімо де Рівера зрадив Катальонців. При їх помочі дістався до керми, обіцюючи їм сповнити народні домагання. Та як лише став диктатором, забув, відкіля прийшов, і змінився так, що на барсельонській виставі, створеній виключно пильністю катальонського народу, не смів маяти ні одісенький прапор Катальонії. Чужинець мав тут набрати враження, що тут іде про одну справжню, чистокровну Еспанію.

Збіча гори Монтюїч, гарно зарослі, пригадують сади довкола Альгамбри, а на високорівні тієї гори побудовані касарні. Під мурами тих касарень розстрілювали жертви останнього заворушення проти диктатора. В моряцькій дільниці ще видно сліди скорострілів і гармат.

Заворушення в Еспанії зачинаються все в тих околицях і посуваються до Мадриду. А відтам приходили все вірні кастелійські полки, що топили в крові кожну спробу Катальонців.

Король Филип II поставив собі недалеко Мадриду памятник у формі величезного чотирокутника темних і сумних будинків. Це історичний Ескоріял, у якому є святиня, монастир, палата та королівська гробниця. А ця гробниця знатна. Треба ступити кілька поверхів під рівнем вулиці, щоби дістатися до круглої гробниці. Там похоронені короновані королі та королеви Еспанії. Вже основник означив скількість домовин. Ті домовини всі повні, крім одної, призначеної для володіючого короля. — Таке говорив провідник відвідувачам, а вони значучо похитували головою, як довідалися про це. Не треба буде вже ставити іншої гробниці.

Король літом кілька місяців проводить у Сан Себастіяні, гарнім літнищі в Віскайському заливі, зараз по другому боці Піренейських гір. Недалеко є монастир Льойолі*) Підчас гостини короля в Сан Себастіяні відбувалися великі бої биків. При такій королівській „коріді" (боротьбі) пускали на арену восім биків замісць шість, як це є в звичаї при звичайній „коріді". Арена гудить від нетерпеливої публики. Виждають появи короля. Нараз загремлять сурми, в королівській льожі счиняється рух. Король скоро виступає наперед і ще заки кому (крім війська) прийде на думку для привіту встати з місця, — махне скоро рукою, себто так дає знак, аби не вставати та щоби так затерти враження, якого набрав би кожен неупереджений, що глядів би на цю сцену. Себто, що Еспанці не всі встають для привітання свого володаря.

*) Ігнатій Льойоля, справжне назвище: Ініго Лопез де Рекальде, основник єзуїтського чину, род. 1491. р. в замку Льойоля (провінції Гуіпузкоа), був офіциром на еспанській воєнній службі. В 1521. р. тяжко ранений, відтоді присвятився аскетичним вправам, 1523. пішов до Палестини, потім студіював у Алькалі, Саламанці та Парижі, в 1534 у Венеції оснував єзуїтський чин разом з Ксавером, Ляйнезом, Бобаділею, Редрігуезом і ін. Льойоля був першим ґенералом єзуїтів у 1541. році. Помер 31. червня 1556. року. В 1622. році папа Григорій XV. проголосив Льойолю святим.

Шпак боявся вломників, тому купив собі великого пса, щоби стеріг хату. Всеж таки ще тої самої ночі обікрали Шпака вломники, бо пес спав собі твердо, навіть не гавкнув. Сердитий Шпак пішов до того чоловіка, що продав йому пса. Розповів йому про вломників.

На це той чоловік:

„То не таке страшне. Тепер купіть собі ще маленького песика, щоби будив великого.

ТАРЗАНІВ СИН.

(29)

Захований за корчами, він задушив свою жертву. Сталося це у такій гущавині, що товариші чорного того й бачити не могли. Нагло хлопця опанувало дивне бажання. Його тіло затряслося. Він мимоволі вискочив угору та поставив свою ногу на тіло вбитого ворога. Він підняв голову до неба та отворив рот.

Але голос застряг у його горлі і він стояв так цілу мінуту, з лицем, піднятим угору, з випнятими грудьми, простий, як статуя бога пімсти. Не було тут того дикого окрику, який видавав з себе його батько по кождій побіді, окрику, якого він навчився від малп. Тимчасом Акут обернувся та став шукати хлопця.

Незадовго малпа зі здивуванням побачила, як проти неї йшла дивна постать. Це був добре відомий їй хлопець, але чи справді це був він? В одній руці він мав довгу спису, а в другій подобгастий щит. На його руках і ногах були перстені з заліза й бронзу, а довкола бедер полотно, за котре був захований ніж. Стара малпа ледви могла вірити своїм очам.

Вони обійшли вороже село. Тепер хлопець цілими днями вправляв своєю списою. Тепер він пізнав вигляд і походження кождого сліду в джунглях та навчився від Акута пізнавати кожного звіра нюхом. Раз, звернувши ніс проти вітру, він занюхав львів. У дечому він перевищав Акута, немов би одідичив від свого батька більше, ніж його могло навчити само життя.